

droom | t | huis

Workshop 2:

Communicatie

Deze workshop werd ontwikkeld door studenten van de lerarenopleiding Lager Onderwijs van Thomas More, in opdracht van collectief MOOS.

Eindtermen

Nederlands – Lezen
3.1. De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven) de informatie achterhalen in: voor hen bestemde instructies voor handelingen van gevarieerde aard.
3.4. De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie ordenen die voorkomt in: voor hen bestemde school- en studieteksten en instructies bij schoolopdrachten.
Nederlands – Schrijven
4.6. De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren): schriftelijk antwoorden op vragen over verwerkte inhoud.
Mens en Maatschappij – Historische tijd
3.9. De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.

Leerplandoelen

ZILL

Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld	
Oriëntatie op tijd	
OWti4	Vaststellen en uitdrukken hoe de geschiedenis doorwerkt in de samenleving van vandaag en morgen en hoe je als mens deel uitmaakt van de geschiedenis · 7-12j Actuele toestanden, gebeurtenissen en erfgoed uit de omgeving verbinden met het verleden · 7-12j Vaststellen en uitdrukken dat je in de ketting verleden-heden-toekomst een rol speelt en dat je zo actief deel uitmaakt van de wereld - nadenken over de eigen toekomst in een veranderende wereld
OWti5	Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe de werkelijkheid verandert en de kennis erover evolueert in de tijd. · 4-12j Onderzoeken en illustreren hoeveel dingen, fenomenen en gebeurtenissen van nu gelijkenissen en verschillen vertonen met vroeger · 7-12j Onderzoeken van de voorgeschiedenis en de evolutie van elementen uit de natuur en van hedendaagse gebeurtenissen, objecten en fenomenen zoals fossielen, vrije tijd, speelgoed, communicatie, samenlevingsvormen, werken, wonen, feesten

	<p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> · 7-12j Waarnemen, onderzoeken en illustreren hoe dagelijkse gebruiksvoorwerpen, technische systemen, kleding, gebouwen ... evolueren in de tijd · 7-12j Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe hun levenswijze gelijkenissen en verschillen vertoont met die van mensen uit vroegere periodes en andere plaatsen en culturen - fantaseren en uitdrukken hoe het leven er in de toekomst of op een andere plek uit kan zien · 10-12j Begrijpen hoe diverse factoren meespelen bij de overgang van de ene historische periode naar de andere
OWti7	<p>Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken waarom mensen sporen en verhalen uit hun leefwereld, die inzicht geven en herinneren aan een gedeeld verleden, bewaren</p> <ul style="list-style-type: none"> · 4-12j Erfgoed in de omgeving opsporen en onderzoeken · 4-12j Verwondering en waardering tonen voor erfgoed - voorzichtig en respectvol omgaan met erfgoed · 7-10j Het verhaal dat bij het erfgoed hoort illustreren - in interactie gaan over erfgoed in de omgeving en daarbij woorden gebruiken zoals sporen uit het verleden, waarde van bewaren, heden, toekomst en respect in verband met erfgoed hanteren · 7-10j Inzien dat het de moeite waard is om erfgoed te bewaren voor later omwille van ouderdomswaarde, schoonheidswaarde en materiaalwaarde · 7-10j Aan de hand van erfgoed overeenkomsten en verschillen weergeven tussen heden en verleden · 7-12j Uit de verhalen en kennis over oorlog en geweld uit het verleden en heden inzien hoe belangrijk verdraagzaamheid, vrede en solidariteit zijn · 10-12j In interactie gaan over erfgoed in de eigen provincie, in België en in de wereld · 10-12j Erfgoed in de eigen omgeving situeren op de tijdsband en in verband brengen met onderwerpen uit de geschiedenis · 10-12j Inzien dat het de moeite waard is om materieel erfgoed en immaterieel erfgoed te bewaren voor later omwille van gevoelswaarde, zeldzaamheidswaarde, symbolische waarde, functionele waarde, historische waarde ...
Muzische ontwikkeling	
Muzische geletterdheid	

MUge4	<p>Diverse (kunstzinnige) cultuurervaringen opdoen en verwerken; de waarde en functie van kunst in de samenleving ervaren</p> <ul style="list-style-type: none"> · 10-12j Actief participeren aan een divers aanbod kunst- en cultuur en er in interactie mee gaan - beseffen wat de waarde en functie van kunst en cultuur is in de maatschappij - cultuurervaringen betekenisvol verwerken en reflecteren over de eigen kunst- en cultuurbeleving - de eigen culturele bagage verrijken en aanspreken in verschillende kunst domeinen, met aandacht voor cultureel erfgoed
Taalontwikkeling	
Taalbeschouwing Nederlands	
TOsn1	<p>Een schriftelijke boodschap verwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> · 9 - 12j Allerlei complexere talige en niet-talige boodschappen, afgestemd op interesse en ruimere leefwereld, verwerken. · 9 - 12j Nadenken over aspecten van het taalsysteem in functie van het verwerken van een boodschap.
TOsn2	<p>Voldoende vlot kunnen lezen om leeftijdsadequate teksten te begrijpen</p> <ul style="list-style-type: none"> · 6 - 12j Begrijpen wat je leest · 2,5 - 12j Exploreren van een ruime variatie aan tekstmateriaal

OVSG

Wereldoriëntatie	
Tijd	
Historische tijd	
DL-WO-TIJD-02.04	De leerlingen kunnen de invloed van de geschiedenis op een actuele toestand illustreren.
DL-WO-TIJD-02.11	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, het heden en de toekomst, hier en elders.
Nederlands	
Nederlandse taal	
Lezen	
DL-NL-LEZ-T1.03	De leerlingen kunnen instructies bij opdrachten lezen en correct uitvoeren. Ze kunnen lange instructies verdelen in kleinere stappen (deelinstructies).

DL-NL-LEZ-B6.02	De leerlingen kunnen een gelezen woord associëren met de corresponderende afbeelding.
Schrijven	
DL-NL-SCH-D20.04	De leerlingen kunnen het resultaat van hun schrijfactiviteit in verband brengen met persoonlijkheidskenmerken zoals hun motivatie om de schrijfoopdracht uit te voeren.

GO!

Wereldoriëntatie		
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Mens en maatschappij
3.1.3.		Ik en de samenleving
		Omgaan met gelijkenissen en verschillen
3.1.3.29	OD MM 1.4	In concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen en erover praten.
3.1.3.30	OD MM 2.5	Gelijkenissen en verschilpunten m.b.t. levenswijze tussen henzelf en mensen uit een andere cultuur verwoorden.
3.1.3.31	ET MM 2.8	Op een positieve manier omgaan met verschillen in leefgewoontes en cultuur.
3.1.3.32	ET MM 2.8	Gelijkenissen en verschilpunten m.b.t. levensbeschouwing tussen henzelf en andere verwoorden.
3.1.3.33		Op een positieve manier omgaan met verschillen in levensbeschouwing.
3.1.3.34	ET MM 2.8	Illustreer - zonder waardeoordeel - dat verschillende sociale en culturele groepen verschillende waarden en normen bezitten.
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Tijd
3.4.5		Historische tijd
3.4.5.18	ET MM 3.8 ET MM 5.1	Eenvoudige geschiedkundige informatie halen uit historische sporen uit de omgeving (gebouwen, straatnamen, kerkhoven, voorwerpen ...).
3.4.5.20	ET MM 3.8 ET MM 5.1	Eenvoudige informatie halen uit historische geschriften, prenten, schilderijen, foto's, films ... die handelen over de omgeving.
3.4.5.38	ET MM 3.9*	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en toekomst, hier en elders.
Nederlands		
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Lezen
1.2.2		Ontluikende en beginnende geletterdheid
1.2.2.9	OD 3.1	Visueel voorgestelde boodschappen begrijpen en verwoorden.
1.2.2.18	TBS OD 5.3	Aangeven dat geschreven taal tijd en afstand overbrugt.

1.2.2 24	OD 3.3	Lettertakens van andere tekens onderscheiden.
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Schrijven
1.2.3	Ontluikende en beginnende geletterdheid	
1.2.3 4	OD 4.2	Aangeven dat tekenen en tekens produceren de mogelijkheid biedt om persoonlijke boodschappen over te brengen

Materiaal

Morsecode	Spiegelschrift	Braille	Lego-geheimtaal
- Brief van Samuel Morse - Blad papier - Pen of potlood - Verbetersleutel - Werkfiche	- Geschreven brief in spiegelschrift - Getypte brief in spiegelschrift - Spiegeltjes - Blad papier - Pen of potlood - Verbetersleutel - Werkfiche	- Brief van Louis Braille - Werkfiche - Alfabet in braille - Bladen stevig papier - Balpen/ schaar/ prikpen - Prikblok - De vragen in braille - Blinddoeken - Verbetersleutel	- Brief van Ole Kirk Christiansen - Werkfiche - Lego-blokjes - Werkblad Lego-alfabet - Werkblad Lego-vraag - Verbetersleutel

Begrippenlijst

- Erfgoed – leerkrachtniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die de moeite waard zijn om te bewaren voor de toekomst en omdat ze ons iets leren over het verleden, het nu en de toekomst. Dit is afhankelijk van persoon tot persoon en generatie tot generatie. Er zijn drie soorten erfgoed: roerend, onroerend en immaterieel.

- Roerend erfgoed zijn zaken die je kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld schilderijen, foto's, teksten, juwelen, boeken, tapijten, brieven etc.;
- Onroerend erfgoed zijn zaken die je niet kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld monumenten, landschappen, kanalen, molens etc.;
- Immaterieel erfgoed is niet tastbaar. Enkele voorbeelden zijn ambachten, rituelen, verhalen, talen, feesten etc.

- Erfgoed – leerlingniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die we de moeite waard vinden om te bewaren voor later. Dat kunnen bijvoorbeeld oude voorwerpen, gebouwen of tradities zijn. Ze geven ons belangrijke informatie over hoe mensen vroeger leefden en helpen ons te begrijpen hoe de wereld is veranderd. Het is belangrijk om erfgoed te bewaren, zodat we ervan kunnen leren en het door kunnen geven aan volgende generaties.

- Communicatie

Een bepaalde boodschap of informatie overbrengen op iemand anders. Het bestaat uit gedachten, gevoelens en/of gedrag.

https://cdn.schooltv.nl/fileadmin/Infoblok/Voortgezet_onderwijs/Maatschappij/2007_d_EW_wat_is_communicatie.pdf

1. Inleiding

Indien de leerkracht de workshops afzonderlijk geeft, is het belangrijk om de algemene inleiding over erfgoed te doorlopen.

1.1 Algemene inleiding

In deze workshop gaat de focus uit naar communicatie en erfgoed. De leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag door gebruik van de werkfiches.

Het erfgoed in deze workshop staat centraal door de personages en de landen waar zij vandaan komen. De leerkracht kan deze plaatsen oriënteren op de wereldkaart of laten opzoeken in een atlas. De vragen gaan over het plaatselijke erfgoed, de personages zelf en de tijden.

De workshop biedt de mogelijkheid om coöperatief te werken. De leerlingen werken in duo's om de kleine opdrachten uit te voeren. Na elke opdracht correct te hebben uitgevoerd, krijgen de leerlingen een beloning. Met deze beloningen werken de leerlingen klassikaal samen om het volgende doel te bereiken. De leerlingen werken samen gedurende deze workshop om één doel te bereiken. Een nieuwe taal leren en inoefenen gaat makkelijker wanneer er een doel aan gekoppeld is.

Er is een verbeter sleutel voorzien per opdracht. Om de vragen te kunnen beantwoorden, is een hulpmiddel soms handig. Dit kan in de vorm van een atlas om een plaats op te zoeken, een afbeelding die de leerlingen als tip komen vragen aan de leerkracht, etc. De workshop kan gegeven worden in verschillende werkvormen, zoals een hoekenwerk. Een andere werkvorm is dat de leerlingen een opdracht kiezen naar interesse. Iedere leerling heeft de kans om minstens twee opdrachten uit te voeren.

1.2 Erfgoed in communicatie

De leerkracht maakt het begrip 'erfgoed' duidelijk aan de leerlingen. De definitie van erfgoed krijgt een plaats in de klas. De leerlingen verbinden de begrippen 'roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed' met bijhorende erfgoedvoorbeelden correct. De leerkracht kan ervoor kiezen om dit klassikaal of in verschillende groepen te laten verlopen. In verschillende groepen voorziet de leerkracht geplastificeerde A3-papieren waarop de indeling van de begrippen vermeld staat. Daarbij krijgen de leerlingen de begrippen 'roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed' met bijhorende erfgoedvoorbeelden. Dit doen ze door de erfgoedvoorbeelden bij het correcte begrip te hangen. Om dit

concreet te maken voor deze workshop, kan je erfgoedvoorbeelden van communicatie gebruiken.

Voorbeeld

- Oude telefoons
- Geschriften
- Taalgebruik
- Kranten
- Digitale communicatiemiddelen
- Non-verbale communicatie
- ...

1.3 Oriëntatie - escaperoom

Leg aan de start van de workshop uit dat de leerlingen zullen werken in de vorm van een escaperoom. De leerlingen worden opgesloten in een ruimte en kunnen enkel ontsnappen als ze samen het wachtwoord vinden. Als klas moeten de leerlingen tussen de tien tot vijftien opdrachten oplossen. Dit kan de leerkracht zelf bepalen naargelang het niveau van de klas. De leerlingen moeten zelf een manier zoeken om de opdrachten op te lossen en te verdelen. Dit kan klassikaal of de leerlingen kunnen de taken onderling verdelen. Het is aan hen om hierover duidelijk te communiceren met elkaar.

Als ze een opdracht correct hebben opgelost, krijgen ze een munt. Op deze munten staan cijfers en ze hebben een bepaalde kleur. De kleur geeft weer in welke volgorde de munten moeten liggen om zo tot een langer getal te komen. Aan het einde van de workshop kunnen ze aan de hand van deze cijfers een wachtwoord verkrijgen.

2. Kern

2.1 Morsecode

Laat de leerlingen een geluidsfragment horen met de morsecode 'S.O.S.'. Observeer de reactie van de leerlingen. Herkennen ze de morsecode en datgene wat er getikt wordt? Bevraag hen of ze weten wanneer S.O.S. wordt gebruikt. Doe de morsecode 'S.O.S.' voor door op de bank te tikken. De leerlingen tikken de morsecode na. Probeer nadien nog meer korte woorden uit met de leerlingen.

De leerlingen ontvangen een brief van Samuel Morse uit 1835. In de brief staat een vraag in morsecode. De leerlingen ontcijferen de morsecode om de vraag te kunnen lezen. Om de leerlingen op weg te helpen, geeft Samuel ook het alfabet. Hierbij bekijken de leerlingen welke code er bij een bepaalde letter hoort. Van zodra dit gebeurd is, kunnen de leerlingen beginnen met het ontcijferen. Wanneer de leerlingen de vraag kennen, zoeken zij naar het antwoord en zetten dit om in morsecode. De leerlingen kijken hun antwoord na aan de hand van de verbeter sleutel.

Suggestie

Om morsecode te vertalen en te laten afspelen, kan de leerkracht gebruik maken van dit programma: <https://morsecode.world/international/translator.html>.

Laat de leerlingen ook met elkaar communiceren in de taal van de morsecode op een manier naar keuze (op papier, met een zaklamp, tikken op de tafel).

Een tussenstap kan zijn om enkele ritmes met de leerlingen te tikken om te exploreren. Op het einde kunnen de leerlingen zelf woorden/zinnen maken voor elkaar.

Differentiatie

De vragen in de workshop zijn gericht op erfgoed. Hierin kan je differentiëren naargelang de beginsituatie en voorkennis van de leerlingen. Alsook kan er gedifferentieerd worden naar de inhoud van de vragen.

Vragen

- *Welke kleuren vind je terug in de Amerikaanse vlag? Wit – rood en blauw*
- *Wat maakt Time Square zo bekend? De reclameborden*

.....

- *Waar staat S.O.S. voor? Save Our Souls*

Mogelijke verdiepvingsvragen

- *Wat heeft je partner getekend/geschreven op je rug?*
- *Wat heb je gehoord in het fragment? S.O.S.*
- *Wat heb je gezien met de zaklamp? S.O.S.*

Achtergrondinformatie

Morsecode

In 1835 heeft de Amerikaanse Samuel Morse de morsecode uitgevonden. Morsecode is een combinatie van punten en strepen of korte en lange tonen die voor letters en letertekens staan. Het bekendste is het S.O.S. dat internationaal wordt gebruikt als noodsignaal. Morsecode is een vorm van draadloze communicatie. Aanvankelijk wordt de morsecode eerst op papier gedrukt en daarna ontcijferd en omgekeerd. Geoefende gebruikers kunnen door enkel te luisteren naar het tikken van de telegraaf de code direct ontcijferen, dit werd ontdekt rond 1850. Naarmate men het meer ging gebruiken als communicatiemiddel werden veel vrouwen ingezet bij het verzenden en het ontcijferen van de morsecode.

Time Square

Op Time Square werd een grote toren gebouwd die verschillende doeleinden had. Sinds 1928 werd het voornamelijk ingezet om nieuwsberichten te tonen via een elektrisch bord. De plaats is gekend voor vele verlichte reclameborden.

New York

Meer informatie over het erfgoed in New York kan u terugvinden op sites zoals: Home | New York Heritage (nyheritage.org)

Aandachtspunt

Indien de leerkracht zelf zinnen en/of vragen maakt voor de leerlingen, let dan op de scheiding tussen de letters en de woorden. Plaats tussen elke letter '/' en tussen elk woord '//' om het duidelijk te maken voor de leerlingen waar welke letter en/of woord begint en eindigt.

Bronnen

Voor extra informatie kan de leerkracht volgende bronnen raadplegen:

Admin. (z.d.). History of Times Square.

<https://www.timessquarenyc.org/history-of-times-square>

International Morse Code. (z.d.). Morse Code World.

<https://morsecode.world/international/morse2.html>

Historiek. (2020, 27 april). Samuel Morse (1791-1872) - Uitvinder van de morsecode.

<https://historiek.net/samuel-morse-uitvinder-morsecode/1100/>

2.2 Spiegelbeeld

De leerlingen krijgen per twee een brief van Leonardo Da Vinci uit de vijftiende eeuw. De brief is geschreven in spiegelbeeld. Het ene duo werkt met een geschreven brief, het andere duo werkt met een getypte brief waar de woorden in spiegelbeeld staan. De leerlingen lezen de brief waarin ook de opdracht staat. Ze schrijven het antwoord in spiegelschrift en in briefvorm terug naar Leonardo Da Vinci.

Differentiatie

Voor de zwakkere lezers is het aangeraden om enkel de geschreven brief te gebruiken.

Vragen

- *Hoe heet mijn bekend schilderij van een prachtige vrouw die je lijkt na te kijken als je erlangs loopt?* [Mona Lisa](#)
- *Waar hangt het originele schilderij van de Mona Lisa nu?* [Het Louvre in Parijs](#)
- *Wat is de meest bekende muurschildering van Leonardo Da Vinci?* [Het Laatste Avondmaal](#)

Mogelijke verdiepingsvragen

- *Wat gebeurt er als je de letters één voor één identificeert? Kan je zelf een alfabet vormen als hulpmiddel?*
- *Zijn er andere hulpmiddelen die je kan gebruiken?*
- *Wat gebeurt er als je de positie van de letters vergelijkt met de letters van een normaal schrift?*
- *Hoe zou je kunnen experimenteren met spiegelingen en draaiingen om te zien of je zo het schrift beter kunt begrijpen?*

Hulpmiddelen

De leerlingen mogen gebruik maken van een spiegel, nadat ze eerst hebben geprobeerd zonder.

De leerkracht geeft het alfabet in spiegelschrift met geschreven letters, hoofdletters en drukletters.

Achtergrondinformatie

Leonardo Da Vinci

Leonardo Da Vinci (1452 - 1519) was een Italiaanse uitvinder uit de renaissance. Hij was een geniale multitasker. Schilder (bijvoorbeeld het portret Mona Lisa en muurschildering Het Laatste Avondmaal), tekenaar, filosoof, beeldhouwer, uitvinder, architect, componist en kaartenmaker zijn enkele beroepen die bij Leonardo horen. Zijn interesse ging voornamelijk uit naar biologie, geologie, anatomie en astrologie.

Spiegelschrift

In zijn documenten noteerde Leonardo voornamelijk in spiegelschrift. Waarom hij dat deed is tot op heden nog steeds een onbeantwoorde vraag. Een idee is dat hij op die manier zijn handen schoonhield. Een ander idee is dat het als een soort geheimschrift fungeerde omdat Leonardo bezorgd was dat anderen zijn ideeën zouden kunnen stelen.

Bronnen

Voor extra informatie kan de leerkracht volgende bronnen raadplegen:

Koops, E. (2023, 8 mei). Leonardo da Vinci - Humanist, renaissanceman en multitasker. Historiek.

<https://historiek.net/leonardo-da-vinci-uitvinder-renaissance/67188/>

Team, M. (2024, 18 januari). 10 van de beroemdste schilderijen van Da Vinci | Musement Blog. Musement Blog.

<https://blog.musement.com/nl/10-van-de-beroemdste-schilderijen-van-davinci/#:~:text=1.,De%20Mona%20Lisa,paneel%20met%20de%20sfumato-techniek>

2.3 Braille

Bij deze activiteit moeten de leerlingen het zintuig 'voelen' inzetten. Daarom is het aangeraden om voldoende tijd te voorzien om deze activiteit goed te kunnen beleven en uit te voeren. Omdat de focus naar dit zintuig gaat, warmen de leerlingen zich op door op elkaars rug te tekenen. Dit kan een voorwerp zijn zoals een boom, een letter en tot slot een kort woord. De ene leerling raadt wat de andere leerling heeft getekend.

De leerlingen lezen de brief van Louis Braille. Vervolgens gaan ze zelf op verkenning hoe het voelt om braille te lezen. Een leerling wordt geblinddoekt en krijgt een woord in braille. De geblinddoekte leerling beschrijft wat hij/zij voelt. Ze beschrijven luidop aan elkaar hoeveel bolletjes ze voelen en hoe ze ten opzichte van elkaar staan. Daarna krijgt elke leerling een blinddoek om en hetzelfde woord als de anderen. De leerlingen beschrijven wat ze voelen. Hiervoor moeten ze enkele afspraken maken over hoe ze alles gaan verwoorden. De leerlingen voelen het alfabet, dus elke letter is apart. De leerlingen voelen en lezen zo de vraag van Louis en formuleren vervolgens het antwoord in braille. Dit doen de leerlingen door de letters in braille te prikken in een steviger papier.

Differentiatie

De leerkracht maakt gebruik van korte en lange vragen. De korte vragen zijn makkelijker en de lange vragen zijn uitdagender om te voelen en om te zetten.

Variatie in het materiaal kan het uitdagender maken om brailleschrift zelf te maken. Bijvoorbeeld: prikker, balpen, schaar ...

Vragen

- *Wat zijn escargots?* [Gebakken landslakken](#)
- *Hoe heet de meest bekende toren in Parijs?* [De Eiffeltoren](#)
- *Wat is een voorbeeld van eetbaar erfgoed van Frankrijk?* [Baguette en/of croissant](#)

Mogelijke verdiepingsvragen

- *Kijk naar het braillealfabet. Wat valt je op? Wat denk je dat het verschil is tussen de dikke en dunne bolletjes?*
- *Hoe ervaar je het voelen van het brailleschrift? Vind je het makkelijk of moeilijk?*
- *Welke beschrijving gebruiken jullie tijdens het lezen van het braille?*

Achtergrondinformatie

Braille

De Fransman Louis Braille (1809 - 1852) werd zelf op driejarige leeftijd blind waardoor hij dit schrift ontwikkelde. In 1829 werd het ingezet als bruikbare methode in het dagelijks leven. Het brailleschrift is een universele taal die wordt gelezen van links naar rechts. De lezer gebruikt beide handen om te voelen en daarmee te lezen. Men spreekt over een braillecel die 63 mogelijke combinaties biedt. Deze braillecellen geven alle letters en leestekens uit de meeste talen weer. Voor getallen, wiskundige en wetenschappelijke symbolen worden combinaties van letters en speciale tekens gebruikt. Het brailleschrift is gebaseerd op een binaire code.

Baguette

De baguette is sinds 2022 officieel opgenomen in de erfgoedlijst van UNESCO als erfgoed van Frankrijk. Het werd opgenomen onder "het vakmanschap en de cultuur van het stokbrood" aan de lijst van immaterieel erfgoed. In 1920 kreeg dit broodje de officiële naam van baguette. Er was toen zelfs een wet die zei dat een stokbrood minstens 80 gram moest wegen en maximum 40 centimeter lang moest zijn. Napoleon beval om het brood in een stokvorm te maken, zodat de soldaten het makkelijk konden meenemen. De geschiedenis van de baguette gaat terug tot de zeventiende eeuw. Het bevat vier ingrediënten en er zijn vijftien handelingen nodig om een echte Franse baguette te maken. Er worden dagelijks tien miljoen stokbroden verkocht. D.w.z. ongeveer 320 baguettes elke seconde.

De Eiffeltoren

Gustavo Eiffel ontwierp de Eiffeltoren om de honderdste verjaardag van de Franse Revolutie te vieren. De Eiffeltoren staat in Parijs, de hoofdstad van Frankrijk. De bouw van de Eiffeltoren startte in het jaar 1887 en duurde twee jaar, twee maanden en vijf dagen. Hij werd gebouwd door 250 staalarbeiders. Op 6 mei 1889 werd de Eiffeltoren officieel geopend. Wil je met de trap de Eiffeltoren beklimmen, dan duurt dit ongeveer één uur. Oorspronkelijk is de Eiffeltoren 324 meter hoog. Door de lagere temperaturen kan hij krimpen en wordt hij vier tot vijftien centimeter kleiner. Hij weegt 7300 ton en behoorde tot 1930 tot de hoogste toren ter wereld. Jaarlijks bezoeken ongeveer zeven miljoen mensen de Eiffeltoren, wat maakt dat dit het meest bezochte monument ter wereld is.

Escargots

Met hun oorsprong als specialiteit uit de Franse keuken heeft het ook zijn weg gevonden naar andere keukens zoals België en Nederland. Escargots, ofwel slakken, worden meestal als voorgerecht gegeten met (stok)brood. Slakken uit

Bourgondië worden ook wijngaardslakken genoemd en zijn een beschermd soort in Frankrijk. Escargots worden vaak gevuld met kruidenboter en worden met de schelp klaargemaakt in de oven. Er zijn ondertussen al vele gerechten met escargots die op verschillende wijzen worden klaargemaakt.

Aandachtspunt

Als de leerkracht zelf vragen en/of zinnen vormt als opdracht voor de leerlingen, is het aangeraden om de letters met één verticale streep en de woorden met dubbele verticale streep te scheiden. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen duidelijk kunnen voelen waar een letter en/of woord begint en eindigt.

Bronnen

Nws, V. (2022, 30 november). Elke dag verorberen de Fransen er 10 miljoen: de baguette wordt cultureel erfgoed. vrtnews.be.

<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2022/11/30/franse-baguette-wordt-cultureel-werelderfgoed/>

Menno, & Menno. (2022, 1 december). 10 Leuke Weetjes over de Eiffeltoren. Bezienswaardigheden Europa.

<https://www.bezienswaardighedeneuropa.nl/frankrijk/10-weetjes-over-de-eiffeltoren/>

Het brailleschrift, een universele taal. . . | Brailleliga. (z.d.). Brailleliga.

<https://www.braille.be/nl/documentatie/louis-braille-en-zijn-uitvinding/het-brailleschrift>

La Bourgogne. (2024, 8 februari). Slakken uit Bourgondië. Bourgogne Tourisme.

<https://www.bourgondie-toerisme.com/bourgondie-ontdekken/gastronomie-en-streekproducten/bourgondische-streekproducten/slakken-uit-bourgondie>

2.4 Lego-geheimtaal

De leerlingen krijgen een brief van Ole Kirk Christiansen. Hij is de uitvinder en maker van de iconische Lego bouwblokjes. Hij stelt een vraag in de geheimtaal van Lego. De leerlingen krijgen het alfabet met het daarbij horende Legoblokje. De vraag zelf is ook in Lego-geheimtaal. Enkele letters ontbreken in de vraag. Hierdoor gaan de leerlingen op zoek naar de ontbrekende letters en kunnen ze de vraag ontcijferen. Het antwoord moeten zij in Lego-geheimtaal geven. Er is een verbeterleutel voorzien zodat de leerlingen zelf hun antwoord kunnen controleren.

Differentiatie

De leerkracht biedt een variatie in vragen aan. Om het uitdagender te maken kunnen de leerlingen eerst enkele ontbrekende letters zoeken om het alfabet te vervolledigen. Bijvoorbeeld de klinkers. De leerlingen maken zelf een Lego-alfabet en maken woorden die de medeleerlingen moeten ontcijferen. Dit volgt het principe van computationeel denken.

Vragen

- *Wat is de hoofdstad van Denemarken?* [Kopenhagen](#)
- *Van welk sprookje staat een standbeeld in Denemarken?* [De kleine zeemeermin](#)
- *Hoe wordt het volk genoemd dat vroeger in Denemarken leefde?* [Vikingen](#)

Mogelijke verdiepvragen

- *Maakt het uit hoe je het blokje zet? Waarom is dat belangrijk?*
- *Wat als je een blokje omdraait?* [Ander antwoord](#)
- *Hoe zou jij het alfabet maken? Waarom zou je dat zo doen?*
- *Hoe kan je het alfabet makkelijker of moeilijker maken?* [Gebruik van kleuren, dezelfde soort blokjes, klinkers in een kleur en de medeklinkers in een andere kleur](#)

Achtergrondinformatie

Lego

Ole Kirk Christiansen is een timmerman uit Billund in Denemarken. In 1934 noemde hij zijn bedrijf 'Leg godt' wat 'ik speel' betekent. De eerste Legosteentjes bestonden uit hout. Toen na de Tweede Wereldoorlog het gebruik van kunststof populairder werd, ging Christiansen dit materiaal ook meer gebruiken. De Legosteentjes zijn hol aan de binnenkant en hebben ronde noppen bovenaan.

Lego kent verschillende niveaus voor jong en oud. Denk hierbij aan Lego Duplo, Lego Technic etc. Er komen ook verschillende thema's aan bod zoals Lego Friends, Lego Star Wars, Lego Minecraft etc. Lego is de grootste speelgoedproducent ter wereld. Het wordt gezien als immaterieel erfgoed en werkt ook aan erfgoed. Zo heb je bijvoorbeeld de Titanic, de Oriënt-Express, de Eiffeltoren etc. die je in Lego-uitvoering zelf kunt namaken.

Denemarken

De vlag van Denemarken is de oudste vlag ter wereld en bestaat al sinds 1219. Het geboortehuis van de Deense schrijver Hans Christian Andersen staat in Denemarken. De hoofdstad van Denemarken is Kopenhagen. In Kopenhagen staat het standbeeld van de kleine zeemeermin en stelt het hoofdpersonage voor uit het sprookje. Het sprookje werd geschreven door Hans Christian Andersen.

Vikingen

Denemarken is gevormd door de Vikingcultuur. In Denemarken zijn nog steeds sporen te vinden van de nederzettingen van de Vikingen. De Vikingen beheersten grote delen van Europa tussen 800 en 1000 na Chr.

Bronnen

De geschiedenis van Lego. (2022, 16 september). IsGeschiedenis.

<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-geschiedenis-van-lego>

Anne. (2021, 27 oktober). Facts & Figures Denemarken - NORDIC, de Scandinaviëspecialist. NORDIC.

<https://www.nordic.be/facts-figures-denemarken/>

Vikingen - Wikikids. (z.d.).

<https://www.wikikids.nl/Vikingen>

3. Slot

3.1 Afronding – escaperoom

Wanneer alle opdrachten opgelost zijn en de leerlingen al de munten verdiend hebben, kunnen zij deze cijfers in de juiste volgorde zetten. Deze volgorde kan je visueel maken door op een bord de kleurenvolgorde te tonen. Dit kan door gekleurde strepen of vlekken of door de volgorde ergens te schrijven. Als deze volgorde correct is, krijgen de leerlingen een oude telefoon met druktoetsen.

Ze krijgen een aantal minuten de tijd om te ontcijferen hoe ze van de getallen tot letters kunnen komen. Als dit na een bepaalde tijd niet lukt, kan de leerkracht een paar tips geven. De leerlingen toetsen de letters in de telefoon en krijgen een woord. Als dit woord juist is, hebben ze de escaperoom opgelost.

3.2 Nabespreking

Doorheen de workshop wordt er gewerkt rond historische sensatie. Belangrijk om de leerlingen hierover te bevragen. Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- Is taal belangrijk om te kunnen communiceren?
- Is het makkelijk om je aan te passen aan een andere taal? (De niet-gesproken taal?)
- Hoe voelde het om braille te lezen?
- Hoe zou het zijn om alles in spiegelbeeld te schrijven? Zou het langer duren, meer focus vragen ...?
- Wat zou je ervan vinden om in het vervolg met morsecode te communiceren?

Suggestie

Graag geven wij nog enkele suggesties voor een vervolgworkshop mee omwille van de beperkte tijd van uitwerking. Er zijn namelijk nog meerdere soorten vormen van communicatie waaraan er goed kan gelinkt worden.

Voorbeeld

- Brieven in het Oudnederlands (spelen met oude taal)
- Schrijven met een veer en inkt
- Druktechnieken
- Hoe werkte de communicatie/post via een postduif?

- Telefoneren met de telefoon doorheen de tijd (Aan de muur met enkel een hoorn en microfoon via een centrale, telefoon met draaischijf, telefoon met drukknoppen tot de telefoon van nu)
- Gebruik van oude schriften (paleografie)
- Brieven verzenden via fax of mail (hoe, voor- en nadelen ...)
- Hoe verloopt de communicatie via een krant of tijdschrift?
- Verschillende manieren van communiceren met gebruik van een gsm: sms, chat, FaceTime, spraakbericht etc.
- Het doel van communicatie via de radio vroeger en nu (tijdens de oorlog).
- Communiceren via tamtam, rooksignalen, klikken etc.

4. Bronnen

Admin. (z.d.). History of Times Square.

<https://www.timessquarenyc.org/history-of-times-square>

International Morse Code. (z.d.). Morse Code World.

<https://morsecode.world/international/morse2.html>

Historiek. (2020, 27 april). Samuel Morse (1791-1872) - Uitvinder van de morsecode.

<https://historiek.net/samuel-morse-uitvinder-morsecode/1100/>

Koops, E. (2023, 8 mei). Leonardo da Vinci - Humanist, renaissanceman en multitasker. Historiek.

<https://historiek.net/leonardo-da-vinci-uitvinder-rennaissance/67188/>

Team, M. (2024, 18 januari). 10 van de beroemdste schilderijen van Da Vinci | Musement Blog. Musement Blog.

<https://blog.musement.com/nl/10-van-de-beroemdste-schilderijen-van-davinci/#:~:text=1.-,De%20Mona%20Lisa,paneel%20met%20de%20sfumato-techniek>

Nws, V. (2022, 30 november). Elke dag verorberen de Fransen er 10 miljoen: de baguette wordt cultureel erfgoed. vrtnws.be.

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/30/franse-baguette-wordt-cultureel-werelderfgoed/>

Menno, & Menno. (2022, 1 december). 10 Leuke Weetjes over de Eiffeltoren. Bezienswaardigheden Europa.

<https://www.bezienswaardighedeneuropa.nl/frankrijk/10-weetjes-over-de-eiffeltoren/>

Het brailleschrift, een universele taal. . . | Brailleliga. (z.d.). Brailleliga.

<https://www.braille.be/nl/documentatie/louis-braille-en-zijn-uitvinding/het-brailleschrift>

La Bourgogne. (2024, 8 februari). Slakken uit Bourgondië. Bourgogne Tourisme.

<https://www.bourgondie-toerisme.com/bourgondie-ontdekken/gastronomie-en-streekproducten/bourgondische-streekproducten/slakken-uit-bourgondie>

De geschiedenis van Lego. (2022, 16 september). IsGeschiedenis.

<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-geschiedenis-van-lego>

Anne. (2021, 27 oktober). Facts & Figures Denemarken - NORDIC, de Scandinaviëspecialist. NORDIC.

<https://www.nordic.be/facts-figures-denemarken/>

Vikingen - Wikikids. (z.d.).

<https://www.wikikids.nl/Vikingen>

5. Bijlagen

Verbetersleutel Braille

Vraag: Wat zijn escargots?

W A T Z I J N E S C A R G O T S

Antwoord: Landslakken

L A N D S L A K K E N

Verbetersleutel Morse

Vraag: Wat maakt Time Square zo bekend?

... .. ?

Antwoord: De reclameborden

... ..

666 666 4 222 666 66 8 2 222 8
O O G C O N T A C T

10

666 666 4 222 666 66 8 2 222 8

O O G C O N T A C T

11

7 2 555 33 666 4 777 2 333 444 33

P A L E O G R A F I E

12

3 999 7777 555 33 222 8 444 7777 222 44 33

D Y S L E C T I S C H E

13

55 2 8 8 33 22 33 555 555 33 8 5 33

K A T T E B E L L E T J E

14

22 444 22 555 444 666 8 44 33 222 2 777 444 7777

B I B L I O T H E C A R I S

15

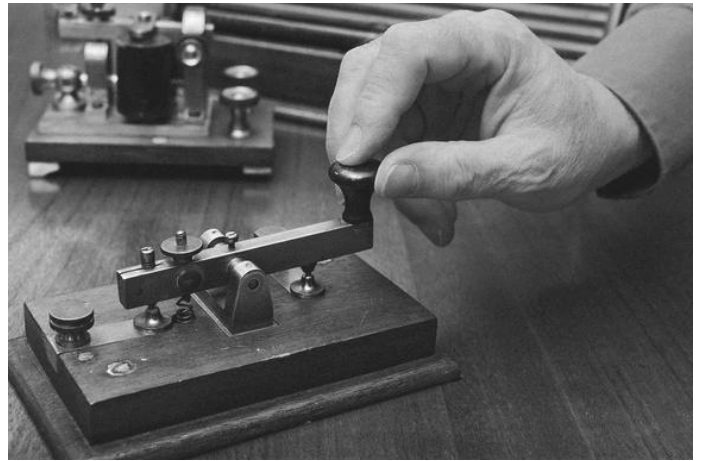
8 33 555 33 333 666 666 66 888 33 777 55 33 33 777

T E L E F O O N V E R K E E R

Werkfiche Morsecode

Materiaal:

- Brief van Samuel Morse
- Blad papier
- Pen of potlood
- Verbetersleutel

Werkwijze:

Stap 1: Luister naar het geluidsfragment. Welke letters horen jullie?

Stap 2: Maak diezelfde morsecode opnieuw door op je bank te tikken.

Stap 3: Lees en ontcijfer de brief van Samuel Morse.

Stap 4: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in morsecode aan de hand van het morse alfabet.

Stap 5: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Werkfiche Spiegelschrift

Materiaal:

- Geschreven brief in spiegelschrift
- Getypte brief in spiegelschrift
- Spiegeltjes
- Blad papier
- Pen of potlood
- Verbetersleutel

Werkwijze:

Stap 1: Lees de brief van Leonardo Da Vinci (geschreven, in drukletters...).

Stap 2: Ontcijfer de brief.

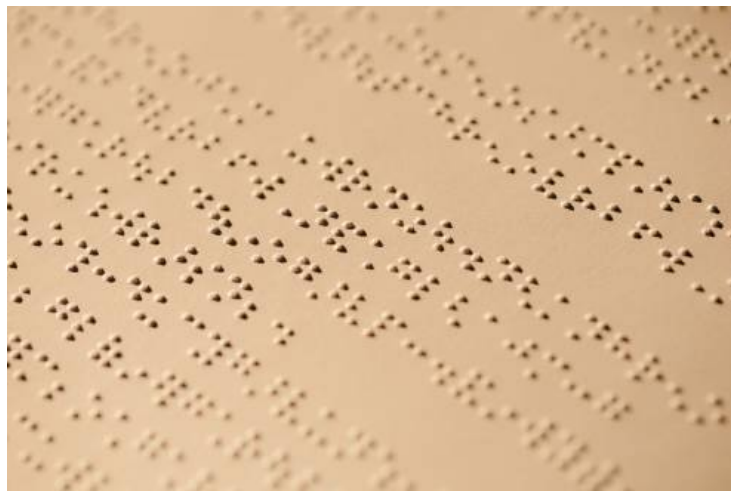
Stap 3: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in spiegelschrift.

Stap 4: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Werkfiche Braille

Materiaal:

- Een blad 'braille-alfabet'
- De brief van Louis Braille
- De vraag in braille
- Dikke bladeren
- Prikker

Werkwijze:

Stap 1: Teken iets op elkaars rug. Je mag kiezen of dit een tekening, een letter of een woord is. De andere raadt.

Stap 2: Lees de brief van Louis Braille.

Stap 3: Geef iemand van de groep een blinddoek. Deze leerling krijgt het eerste woord van de vraag van Louis in braille. De andere leerlingen nemen het braille-alfabet voor hen. De geblinddoekte leerling omschrijft de letters die hij voelt in braille aan zijn medeleerlingen. Deze proberen de letters te herkennen en het woord te vormen.

Stap 4: Herhaal stap 2 voor de twee andere woorden van de vraag van Louis. Deze keer kan iemand anders de blinddoek opzetten.

Stap 5: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in braille aan de hand van de prikkers in het dik papier.

Stap 6: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Werkfiche Lego

Materiaal:

- Een doos met verschillende Lego-blokjes
- Een Lego bouwplaat
- Een blad 'Lego-alfabet'
- De brief van Ole Kirk Christiansen
- Een blad papier en een pen of potlood.

Werkwijze:

Stap 1: Lees de brief van Ole Kirk Christiansen.

Stap 2: Lees de vraag en ontcijfer deze aan de hand van het Lego-alfabet.

Stap 3: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in Lego aan de hand van het alfabet en de Legoblokjes.

Stap 4: Geef dit antwoord aan de leerkracht.